

Кримінальне право і кримінологія; кримінально-виконавче право
УДК 343.35

Гора Роман Михайлович

здобувач

Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності

імені академіка В.В. Сташиса

Національної академії правових наук України,

адвокат

Гора Роман Михайлович

соискатель

Научно-исследовательский институт изучения проблем преступности

имени академика В.В. Сташиса

Национальной академии правовых наук Украины,

адвокат

Gora Roman

Getter of the

Academician Stashis Scientific Research Institute for the

Study of Crime Problems of

National Ukrainian Academy of Law Sciences,

advocate

**ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ СУСПІЛЬНО-НЕБЕЗПЕЧНИХ
НАСЛІДКІВ ЗЛОВЖИВАННЯ ПОВНОВАЖЕННЯМИ СЛУЖБОВОЮ
ОСОБОЮ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ ПРИВАТНОГО ПРАВА
НЕЗАЛЕЖНО ВІД ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОЇ ФОРМИ
ПРОБЛЕМА ОПРЕДЕЛЕНИЯ ОБЩЕСТВЕННО-ОПАСНЫХ
ПОСЛЕДСТВИЙ ЗЛОУПОТРЕБЛЕНИЯ ПОЛНОМОЧИЯМИ
ДОЛЖНОСТНЫМ ЛИЦОМ ЮРИДИЧЕСКОГО ЛИЦА ЧАСТНОГО**

**ПРАВА НЕЗАВИСИМО ОТ ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВОЙ
ФОРМЫ**

**THE PROBLEM OF DEFINITION OF SOCIALLY DANGEROUS
CONSEQUENCES OF THE ABUSE OF AUTHORITY BY AN OFFICIAL
OF A LEGAL ENTITY OF PRIVATE LAW, IRRESPECTIVE OF
ORGANIZATIONAL AND LEGAL FORM**

Анотація. У даній статті розглянуто питання суспільно-небезпечних наслідків зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми. Проаналізовано законодавчі зміни до Примітки до ст.364 КК України, наукові підходи до встановлення істотної шкоди та тяжких наслідків зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми з врахуванням останніх змін, а також судову практику. Встановлено, що суспільно-небезпечними наслідками, відповідно до чинної редакції ст.364¹ КК України, є заподіяння істотної шкоди охоронюваним законом правам або інтересам окремих громадян, або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб (ч. 1 ст. 364¹ КК), настання тяжких наслідків відповідно до ч.2 ст. 364¹ КК України. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» від 13 травня 2014 істотну шкоду в службових злочинах було зведено тільки до матеріального вираження на відміну від попередньої редакції п.3, 4 Примітки до ст.364 КК України. Такі зміни створили певну проблему на рівні кримінально-правової доктрини та судової практики щодо встановлення істотної шкоди та тяжких наслідків в статтях 364, 364¹, 365, 365², 367 КК України. Ряд вчених та практиків, названих у статті, підтримують позицію, відповідно до якої та не зважаючи на останні зміни у законодавстві, об'єкт кримінально-правової

охорони зловживання зводиться не лише до матеріальних аспектів. Адже, шкода може завдаватися й тим правам і свободам, які самі по собі не мають вартісного виразу. Однак, у даній роботі знайдено достатньо аргументів до розуміння поняття «істотна шкода» лише як шкоди матеріального характеру.

Ключові слова: *суспільно-небезпечні наслідки, зловживання повноваженнями, юридична особа приватного права.*

Аннотація. *В данной статье рассмотрены вопросы общественно-опасных последствий злоупотребления полномочиями должностным лицом юридического лица частного права независимо от организационно-правовой формы. Проанализированы законодательные изменения к Примечанию к ст.364 УК Украины, научные подходы к установлению существенного вреда и тяжелых последствий злоупотребления полномочиями должностным лицом юридического лица частного права независимо от организационно-правовой формы с учетом последних изменений, а также судебную практику. Установлено, что общественно-опасными последствиями, согласно действующей редакции ст.364¹ УК Украины, является причинение существенного вреда охраняемым законом правам или интересам отдельных граждан, или государственным или общественным интересам, или интересам юридических лиц (ч. 1 ст. 364¹ УК) наступление тяжких последствий в соответствии с ч.2 ст. 364¹ УК Украины. Законом Украины «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины в сфере государственной антикоррупционной политики в связи с выполнением Плана действий по либерализации Европейским Союзом визового режима для Украины» от 13 мая 2014 существенный вред в служебных преступлениях было сведено только к материальному выражению в отличие от предыдущей редакции п.3, 4 Примечания к ст.364 УК Украины. Такие изменения создали определенную проблему на уровне уголовно-правовой доктрины и судебной практики по установлению существенного вреда и*

тяжелых последствий в статьях 364, 364¹, 365, 365², 367 УК Украины. Ряд ученых и практиков, названных в статье, поддерживают позицию, согласно которой и несмотря на последние изменения в законодательстве, объект уголовно-правовой охраны злоупотребления сводится не только к материальным аспектам. Ведь вред может наноситься и тем правам и свободам, которые сами по себе не имеют стоимостного выражения. Однако, в данной работе найдено достаточно аргументов к пониманию понятия «существенный вред» только как вреда материального характера.

Ключевые слова: *общественно-опасные последствия, злоупотребление полномочиями, юридическое лицо частного права.*

Summary. *In this article, issues of socially dangerous consequences of the abuse of authority by an official of a legal entity of private law, irrespective of organizational and legal form, are considered. Legislative changes to the Note to Article 364 of the Criminal Code of Ukraine, scientific approaches to the establishment of significant harm and severe consequences of abuse of authority by an official of a private law entity, regardless of the organizational and legal form, taking into account the latest changes, and judicial practice, are analyzed. It has been established that the socially dangerous consequences, according to the current version of Article 364¹ of the Criminal Code of Ukraine, is the infliction of serious harm to the rights protected by law or to the interests of individual citizens or to public or public interests or interests of legal entities (Part 1, article 364¹ of the Criminal Code) consequences in accordance with Part 2 of Art. 364¹ of the Criminal Code of Ukraine. The Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine in the Sphere of the State Anti-Corruption Policy in Connection with the Implementation of the Action Plan for the Liberalization of the Visa Regime for Ukraine by the European Union" of May 13, 2014 significantly reduced the damage to official crimes only to a material expression, unlike the previous one edition of paragraph 3, 4 Notes to the article 364 of the Criminal Code of Ukraine. Such changes created a certain problem at the level of the*

criminal law doctrine and judicial practice for establishing significant harm and serious consequences in articles 364, 364¹, 365, 365², 367 of the Criminal Code of Ukraine. A number of scientists and practitioners named in the article support the position that, despite recent changes in legislation, the object of criminal legal protection of abuse is reduced not only to material aspects. After all, harm can be inflicted on those rights and freedoms, which in themselves have no value expression. However, in this work, there are enough arguments to understand the concept of "significant harm" only as harm of a material nature.

Key words: *socially dangerous consequences, the abuse of authority, legal entity of private law.*

Постановка проблеми. Притягнення особи до кримінальної відповідальності вимагає констатації наявності в її діях системи обов'язкових ознак відповідного складу злочину, тобто встановлення мінімального, необхідного набору таких ознак передбаченого статтею, частиною статті Особливої частини Кримінального кодексу України, з урахуванням положень Загальної частини Кримінального кодексу України, кримінально-правової доктрини та судової практики. Ця публікація буде зведена до дослідження проблеми встановлення суспільно-небезпечних наслідків зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми, зумовленої останніми змінами до пп. 3 і 4 примітки до ст. 364 КК України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблеми суспільно-небезпечних наслідків службових злочинів займалися такі науковці, як М. В. Сийплові, Н. Антонюк, В. Б. Харченко, В. О. Навроцький, В. В. Антипов, К. П. Задоя, О. О. Дудоров, Г. М. Зеленов та ін.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). На підставі Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій

щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» від 13 травня 2014 року [1] було змінено визначення таких кримінально-правових понять як «істотна шкода» та «тяжкі наслідки», шляхом вилучення з пп. 3 і 4 примітки до ст. 364 КК України вказівки на заподіяння матеріальних збитків. Такі зміни залишили ряд питань, є не зовсім виправданими та, на наш погляд, потребують дослідження.

Виклад основного матеріалу. Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми вважається закінченим з моменту заподіяння істотної шкоди охоронюваним законом правам або інтересам окремих громадян, або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб (ч. 1 ст. 364¹ КК). Частина 2 ст. 364¹ КК передбачає настання тяжких наслідків. Отже з'ясування характеру заподіяної злочином, передбаченим ст. 364 КК, шкоди є важливим для правильної кваліфікації вчиненого.

Щодо матеріального вираження шкоди, то його характеристика є загальною для різних складів злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, тому її традиційно розміщено в примітці до першої статті розділу XVII КК України. Так, п. 3 Примітки до ст. 364 КК визначає, що істотною шкодою вважається така шкода, яка в сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Згідно п. 4 зазначеної Примітки тяжкими наслідками вважаються такі наслідки, які у двісті п'ятдесят і більше разів перевищують неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Ще в юридичній літературі радянського періоду розмір істотної шкоди для зловживання був приводом для наукової дискусії. Наприклад, були пропозиції визначити істотну матеріальну шкоду як таку, що перевищує сто або двісті, чи п'ятсот карбованців [2, с. 18].

Тож, можемо констатувати, що, з одного боку, закріплення законодавцем у тексті вітчизняного кримінального кодексу граничних розмірів матеріальної шкоди, характерних для істотної шкоди та тяжких наслідків є доволі значним кроком у подоланні проблем із кваліфікацією зловживань. З іншого боку, як правильно зазначає М. В. Сийпловіч, постійне оновлення кримінального законодавства не завжди адекватно позначається на правозастосуванні [3, с.127].

Підкреслимо, що чинний підхід законодавчого врегулювання розуміння «істотної шкоди» та «тяжких наслідків» не враховує, наприклад, питання визначення моральної шкоди, спричиненої будь-яким злочином, у тому числі зловживанням правами або обов'язками службовою особою юридичної особи приватного права.

Так, у листі заступника голови Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ слушно зауважено, що вжите законодавцем словосполучення «якщо вона (вони) полягали в матеріальних збитках» науковці та судові органи тлумачили як завдання не лише майнової шкоди, а й нематеріальних наслідків [4, с. 1]. Наприклад, у п. 6 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про перевищення влади або службових повноважень» [5], що є поки що чинною, визначено, що згідно з п. 3 примітки до ст. 364 КК шкода, якщо вона полягає в спричиненні матеріальних збитків, визнається істотною за умови, що вона в 100 і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Якщо шкода полягає у заподіянні суспільно небезпечних наслідків нематеріального характеру, питання про її істотність вирішується з урахуванням конкретних обставин справи. Зокрема, істотною шкодою можуть визнаватися порушення охоронюваних Конституцією України чи іншими законами прав та свобод людини і громадянина (право на свободу й особисту недоторканність та недоторканність житла, виборчі, трудові, житлові права тощо), підрив авторитету та престижу органів державної влади

чи органів місцевого самоврядування, порушення громадської безпеки та громадського порядку, створення обстановки й умов, що утруднюють виконання підприємством, установою, організацією своїх функцій, приховування злочинів. При вирішенні питання про те, чи є заподіяна шкода істотною, потрібно також ураховувати кількість потерпілих громадян, розмір моральної шкоди чи упущеної вигоди тощо.

Отже, маємо ситуацію, що завдання істотної шкоди чи тяжких наслідків до 4 червня 2014 року (дата набрання чинності Законом України від 13 травня 2014 року) визначали залежно від майнової та нематеріальної шкоди. А з 4 червня 2014 року виникає питання чи не повинні такі наслідки мати лише матеріальний характер? Оскільки нематеріальні наслідки вже не передбачені для визначення істотної шкоди чи тяжких наслідків (згідно з пп. 3, 4 примітки до ст. 364 КК України), то відповідні діяння, які раніше були кваліфіковані як злочини за нематеріальними наслідками, підлягають новому правовому оцінюванню. Тобто, знову постає питання: можна їх розглядати як злочин, чи ні?

Одна група науковців звертає увагу на те, що законодавець не вжив у дефініції «істотна шкода» слова «лише», а отже, не можна говорити про те, що істотна шкода має тільки матеріальне вираження. Також зазначають, що родовим об'єктом злочинів зі згаданого розділу, безпосереднім об'єктом злочинів, передбачених ст. 364, 364¹, 365, 365², 367 КК, є авторитет відповідних органів, який може виражатися й у спричиненні шкоди нематеріального характеру [6].

Наприклад, В. Б. Харченко, аналізуючи зміни до законодавства, зазначає, що на неприпустимість розуміння істотної шкоди та тяжких наслідків, виходячи виключно із заподіяння особі відповідної майнової (матеріальної) шкоди та застосування положень абз. 2 п. 1 Закону України від 13 травня 2014 р. щодо нової редакції пп. 3 і 4 примітки до ст. 364 КК, вказує і чинна редакція п. 2 примітки до ст. 425 КК. Законодавцем визначено, що у

статтях 425 та 426 КК істотною шкодою, якщо вона полягає в завданні матеріальних збитків, вважається така шкода, яка в 250 і більше разів перевищує н. м. д. г., а тяжкими наслідками за тієї самої умови вважається шкода, яка у 500 і більше разів перевищує н. м. д. г. Науковець наголошує, що, встановлюючи підстави кримінальної відповідальності за однорідні суспільно небезпечні діяння, що вчиняються військовою службовою особою, законодавець не відмовився від визначення істотної шкоди та тяжких наслідків залежно від наслідків як матеріального, так і нематеріального характеру. На думку дослідника, чинна на сьогодні редакція пп. 3 і 4 примітки до ст. 364 КК є «свідченням недосконалої законодавчої конструкції та результатом кустарної законотворчої роботи» [7].

Друга група науковців відзначає, що оскільки з попередньої редакції положення про істотну шкоду чітко впливала можливість її спричинення як у матеріальному, так і нематеріальному вираженні, то нинішнє формулювання вказує на те, що істотна шкода має виключно матеріальний характер. А відтак, діяння, які раніше були кваліфіковані як злочини за нематеріальними наслідками, підлягають новому правовому оцінюванню. Тобто їх уже не можна розглядати як злочини – їх фактично було декриміналізовано [8, с. 130].

Так, В. І. Антипов наголошує, що зміни, внесені Законом від 13 травня 2014 р., призвели до декриміналізації суспільно небезпечних діянь у сфері службової діяльності. Це не лише суперечить завданням боротьби з корупцією, а й, на думку дослідника, заподіяння шкоди нематеріального характеру означає відсутність складів злочинів, передбачених статтями 364¹, 365, 365², 366 і 367 КК [9].

К. П. Задоя вважає, що істотна шкода та тяжкі наслідки як ознаки складів злочинів у сфері службової діяльності (службова недбалість зокрема) полягають виключно у шкоді майнового характеру, а якщо поряд із

майновою шкодою спричинена шкода життю або здоров'ю людини, остання потребує додаткової кваліфікації за відповідними статтями КК [10, с. 32-35].

В.О. Навроцький зазначає, що із законодавчої норми, про яку йдеться, випливає, що істотна шкода й тяжкі наслідки як ознаки складів відповідних злочинів у сфері службової діяльності повинні досягати певного розміру, який вимірюється в грошових одиницях. Не викликає жодного сумніву, що така шкода (наслідки) піддається грошовому виміру тоді, коли вона має матеріальний (майновий) характер. Наслідки ж нематеріального характеру, пов'язані із заподіянням шкоди соціального, політичного, морального, організаційного та іншого характеру, не мають грошової оцінки [11, с. 37-48].

Що стосується судової практики, то на сьогодні, в більшості випадків суди встановлюють які конкретно матеріальні збитки були спричинені, це стосується і злочину, передбаченого ст. 364¹ КК України. Наприклад, «...що спричинило тяжкі наслідки у вигляді необґрунтованої кредиторської заборгованості на суму 1564479,6 грн» [12], «...використовуючи свої службові повноваження всупереч інтересам товариства одержав, шляхом використання підроблених актів форми КБ-2в за грудень 2014 неправомірну вигоду у розмірі 1 184 393 грн., внаслідок чого державі, в особі відділу освіти Синельниківської районної державної адміністрації завдано збиток на суму, що більш, як у 250 разів перевищує неоподаткований мінімум доходів громадян та спричинило тяжкі наслідки» [13].

Для того, щоб з'ясувати що ж являє собою «істотна шкода» звернемося до постанови ВСУ від 27 жовтня 2016 р. в якій зазначено, що «До набрання чинності Законом № 1261-VII, зокрема на час вчинення злочинів засудженими ОСОБА_1 та ОСОБА_2, тобто у липні 2012 року, ознака «істотна шкода» у складах злочинів, передбачених статтями 364–367 КК, розумілась як така, що охоплює і суспільно небезпечні наслідки у вигляді майнової шкоди, і наслідки у вигляді шкоди немайнової.

Так, законодавець вживав у пункті 3 примітки статті 364 КК

формулювання «якщо [істотна шкода] полягала (полягає) у заподіянні матеріальних збитків». Сполучник «якщо» прямо вказував на можливість заподіяння істотної шкоди у вигляді, відмінному від матеріальних збитків.

З набранням чинності Законом № 1261-VII виклад пункту 3 примітки статті 364 КК зазнав змін, оскільки законодавець уже не використовує у нормативних визначеннях ознаки «істотна шкода» сполучник «якщо» і тому чинна редакція цього положення охоплює майнову шкоду, яка досягла розміру, що у 100 (сто) і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Водночас, Суд вважає, що диспозиція частини першої статті 364 і частини першої статті 365 КК, якими передбачено відповідальність за заподіяння істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або громадським чи державним інтересам, чи інтересам юридичних осіб, може становити не лише майнову шкоду, а й включати прояви немайнової шкоди, але тільки ті, які можуть одержати майнове відшкодування (як істотна шкода може враховуватися будь-яка за характером шкода, якщо вона піддається грошовій оцінці та відповідно до такої оцінки досягла встановленого розміру).

Таким проявом немайнової шкоди, який міг би бути інкримінований засудженим ОСОБА_1 та ОСОБА_2 за частиною першою статті 364 КК як заподіяння істотної шкоди (за ознакою підриву авторитету правоохоронних органів), є позбавлення ОСОБА_5 права на свободу пересування протягом 4 годин, якби наслідки цього заподіяння досягли б розміру, що у 100 (сто) і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

При цьому Суд вважає, що у вироку (ухвалі) має бути чітко встановлено і доведено, що саме вчинення того чи іншого службового злочину стало причиною відповідних наслідків. Обчислення їх розміру також має бути належним чином підтверджено (в т.ч. цивільним позовом, як підтвердження факту та розміру реальної майнової шкоди) та не викликати

сумніву) [14].

В цілому така позиція не позбавлена певної логіки. Однак визнати її однозначно правильною навряд чи можливо. Оскільки в такому разі поза сферою кримінально-правової охорони залишаються такі суспільні відносини, які не можливо оцінити матеріально або їх матеріальна оцінка є вельми складною (наприклад, права, інтереси, цінності, блага тощо). На що звертає увагу і суддя ВСУ С.М. Вус у висловленій ним Окремій думці [15]. Аргументуючи свою думку він зазначає, що зміна примітки до статті 364 КК відбулася без зміни диспозиції самої статті 364 КК. Тобто, попри зміну примітки до статті 364 КК, незмінним залишився об'єкт кримінально-правової охорони відповідних суспільних відносин – суспільні відносини, пов'язані із законним, в межах наданих повноважень, здійсненням відповідною особою своїх службових повноважень. Незмінними залишилися й умови настання кримінальної відповідальності – завдання істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб.

Оскільки інше не зазначено в самій диспозиції статті, зазначає суддя, а примітка до статті не може змінювати зміст самої статті – то немає жодних підстав звужувати об'єкт кримінально-правової охорони лише до матеріальних аспектів. Адже, шкода може завдаватися й тим правам і свободам, які самі по собі не мають вартісного виразу. Пункт 3 примітки розкриває ознаки істотної шкоди лише в вартісному виразі, однак ним не визначено обсягу прав, свобод чи законних інтересів, які можуть мати саме вартісний (кількісний) вираз (еквівалент) [15].

Не зважаючи на досить вагомні аргументи С.М. Вуса, все ж таки ми вимушені погодитися з вузьким підходом до розуміння поняття «істотна шкода» лише як шкоди матеріального характеру. В даному випадку ми дотримуємося основних постулатів кримінального права: заборона поширювального тлумачення й аналогії. Також слід пам'ятати про

дотримання одного з основних принципів кримінального права – *nullum crimen sine lege*.

Слід зазначити, що схожа проблема вже була предметом розгляду ЄСПЛ. Так, у справі «Лійвік проти Естонії» [16] суд визнав надто нечіткими критерії, які дозволили національним судам зробити висновок про те, що дії п. Лійвіка призвели до «значної моральної шкоди», оскільки його дії, як посадовця високого рангу, не відповідали «загальному почуттю справедливості». Суд зауважив, що і парламент Естонії, і Верховний суд Естонії вже торкалися питання щодо того, чи підстави кримінальної відповідальності, викладені у ст. 161 КК Естонії, відповідають принципу «ніякого покарання без закону». Ішлося безпосередньо про те, чи сам лише ризик шкоди може бути витлумачений широко як «істотна шкода», а також про виправданість використання поняття "значної моральної шкоди" як підстави кримінальної відповідальності. Тому, за висновком Суду, не можна було передбачити те, що дії заявника розглядатимуться як порушення чинного на той час кримінального законодавства. Отож Суд постановив про порушення ст. 7 Конвенції [16].

Тобто маємо певну неузгодженість думок серед представників судової влади.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок даному напрямі. З наведеного вище можемо зробити певні узагальнення.

По-перше, приходимо до висновку, що відповідно до чинної редакції закону про кримінальну відповідальність істотна шкода в службових злочинах може мати лише матеріальне вираження.

По-друге, такий висновок ґрунтується на одному з основних принципів кримінального права – *nullum crimen sine lege*.

По-третє, наведений висновок підтверджується положеннями ст. 62 Конституції України, згідно якої усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь, тому поширювальне тлумачення є неприйнятним.

По-четверте, мусимо констатувати й наявність прогалін у КК у зв'язку з таким вузьким розумінням понять «істотна шкода» й «тяжкі наслідки» у світлі службових злочинів в цілому, і у зловживанні повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права, а як відомо, відповідно до частини 4 статті 3 КК України, застосування закону про кримінальну відповідальність за аналогією заборонено, відтак не можна підходити до розуміння понять «істотна шкода» й «тяжкі наслідки» в статтях 364, 364¹, 365, 365², 367 КК України за аналогією з іншими статтями кримінального закону.

Виходом із ситуації, що склалася, може бути внесення змін до чинного КК України шляхом передбачення поряд з майновими наслідками й наслідків нематеріального характеру. Адже, як ми бачимо, необдуманна декриміналізація, що має місце в даному випадку через звуження розуміння терміну, може привести до серйозних непорозумінь і дискусій не лише серед теоретиків, а й серед практиків.

Література

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України: Закон України від 13.05.2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1261-18> (дата звернення 27.07.2018).
2. Ларьков А.Н. Определение существенного вреда по делам о должностных преступлениях. Советская юстиция. - 1976. - № 18. - С. 18. (С. 18-31).
3. Сийплові М. В. Зловживання владою або службовим становищем: визначення наслідків злочину / М. В. Сийплові. Науковий вісник Ужгородського національного університету. - 2015. - Вип. 33. - Т. 2. - С. 127. (С. 127–130.).

4. Лист заступника Голови Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ С.І. Кравченка до членів Науково-консультативної ради Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 6 трав. 2015 р. - № 223-770/0/4-15. Київ : ВССРЦК, 2015. С. 1. (2 с.).
5. Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень: Постанови ПВСУ № 15 від 26.12.2003 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0015700-03> (дата звернення 27.07.2018).
6. Антонюк Н. Істотна шкода в службових злочинах: причини різночитання. Закон і бізнес. URL: http://zib.com.ua/ua/129601-istotna_shkoda_u_sluzhbovih_zlochinah_prichini_riznochitanny.html (дата звернення 27.07.2018).
7. Харченко В. Б. Визначення істотної шкоди та тяжких наслідків за новою редакцією примітки до ст. 364 КК України. Форум права. - 2015. - № 2. - С. 174-175. (С. 169–176.) URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2015_2_30 (дата звернення 27.07.2018).
8. Сийплові М. В. Зловживання владою або службовим становищем: визначення наслідків злочину. Науковий вісник Ужгородського національного університету. - 2015. - Вип. 33. - Т. 2. - С. 130. (С. 127–130).
9. Антипов В. В. Щодо «випадкової декриміналізації» злочинів у сфері службової діяльності. Новітні кримінально-правові дослідження. 2015. Миколаїв: Іліон, 2015. - С. 12 (С. 9–13.) URL: http://www.nikolaevonua.org.ua/Sbornik_2015.pdf. (дата звернення 27.07.2018).
10. Судова практика в справах про злочини в сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: окремі

тенденції, проблеми та перспективи вдосконалення / За ред. К. П. За-дої.
К. : Аграр Медіа Груп, 2014. - С. 32-35. (135 с.)

11. Навроцький В.О. Розвиток законодавства України про кримінальну відповідальність за корупційні посягання. *Право України*. - 2015. - № 12. - С. 37–48.
12. Вирок Костянтинівського міськрайонного суду Донецької області від 16.05.2016 р. Справа № 233/2177/16-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/57690527> (дата звернення 27.07.2018).
13. Вирок Апеляційного суду Дніпропетровської області від 7.11.2017 р. Справа № 199/6106/15. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/70124077> (дата звернення 27.07.2018).
14. Постанова Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 26.10.2016 р. № 5-99кц16. URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/C77C4F09B0663A29C225806B0056B5AA](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/C77C4F09B0663A29C225806B0056B5AA) (дата звернення 28.07.2018).
15. Окрема думка судді Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України Вус С.М. у кримінальній справі щодо ОСОБА_1, ОСОБА_2, ОСОБА_3 і ОСОБА_4 при розгляді заяви захисника Гірки П.А. про перегляд ухвали колегії суддів судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 26 січня 2016 року щодо ОСОБА_1, ОСОБА_2, ОСОБА_3 і ОСОБА_4. URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/C77C4F09B0663A29C225806B0056B5AA](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/C77C4F09B0663A29C225806B0056B5AA) (дата звернення 28.07.2018).
16. Комюніке Секретаря Європейського суду з прав людини стосовно рішення у справі "Лійвік проти Естонії" ("Liivik v. Estonia"). URL: http://www.yuricom.com/ua/yuridichniy_visnyk_ukrayiny/overview/?id=5223 (дата звернення 28.07.2018).

References

1. Pro vnesennja zmin do dejakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy u sferi derzhavnoji antykorupcijnnoji polityky u zv'jazku z vykonannjam Planu dij shhodo liberalizaciji Jevropejskym Sojuzom vizovogho rezhymu dlja Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 13.05.2014 r. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1261-18> (data zvernennja 27.07.2018).
2. Larkov A.N. Opredelenie sushchestvennogo vreda po delam o dolzhnostnykh prestupleniyakh. Sovetskaya yustitsiya. 1976. № 18. S. 18. (S. 18-31.).
3. Syjploki M. V. Zlovzhvannja vladoju abo sluzhbovym stanovyshem: vyznachennja naslidkiv zlochynu / M. V. Syjploki. Naukovyj visnyk Uzhghorodskogho nacionaljnogho universytetu. 2015. Vyp. 33. T. 2. S. 127. (S. 127–130.).
4. Lyst zastupnyka Gholovy Vyshhogho specializovanogho sudu z rozghljadu cyvilnykh i kryminalnykh sprav S.I. Kravchenka do chleniv Naukovo-konsuljtativnoji rady Vyshhogho specializovanogho sudu Ukrainy z rozghljadu cyvilnykh i kryminalnykh sprav vid 6 trav. 2015 r. # 223-770/0/4-15. Kyjiv : VSSRCK, 2015. S. 1. (2 s.).
5. Pro sudovu praktyku u spravakh pro perevyshhennja vlady abo sluzhbovykh povnovazhenj: Postanovy PVSU # 15 vid 26.12.2003 r. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0015700-03> (data zvernennja 27.07.2018).
6. Antonjuk N. Istotna shkoda v sluzhbovykh zlochynakh: prychny riznochyttannja. Zakon i biznes. URL: http://zib.com.ua/ua/129601-istotna_shkoda_u_sluzhbovih_zlochynah_prychyni_riznochyttanny.html (data zvernennja 27.07.2018).
7. Kharchenko V. B. Vyznachennja istotnoji shkody ta tjazhkykh naslidkiv za novoju redakcijeju prymitky do st. 364 KK Ukrainy. Forum prava. 2015. # 2. S. 174-175. (S. 169–176.) URL:

- http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2015_2_30 (data zvernennja 27.07.2018).
8. Syjploki M. V. Zlovzhvannja vladoju abo sluzhbovym stanovysshem: vyznachennja naslidkiv zlochynu. Naukovyj visnyk Uzhghorodskogho nacionaljnogho universytetu. 2015. Vyp. 33. T. 2. S. 130. (S. 127–130.).
 9. Antypov V. V. Shhodo «vypadkovoji dekriminalizaciji» zlochyniv u sferi sluzhbovoji dijalnosti. Novitni kryminaljno-pravovi doslidzhennja. 2015. Mykolajiv : Ilion, 2015. S. 12 (S. 9–13.) URL: http://www.nikolaevonua.org.ua/Sbornik_2015.pdf. (data zvernennja 27.07.2018).
 10. Sudova praktyka v spravakh pro zlochyny v sferi sluzhbovoji dijalnosti ta profesijnoji dijalnosti, pov'jazanoji z nadannjam publichnykh poslugh: okremi tendenciji, problemy ta perspektyvy vdoskonalennja / Za red. K. P. Za-doji. K. : Aghrar Media Ghrup, 2014. S. 32-35. (135 s.)
 11. Navrocjkyj V.O. Rozvytok zakonodavstva Ukrainy pro kryminaljnu vidpovidalnistj za korupcijni posjaghannja. Pravo Ukrainy. 2015. # 12. S. 37–48.
 12. Vyrok Kostjantynivskogho misjkrajonnogho sudu Doneckoji oblasti vid 16.05.2016 r. Sprava # 233/2177/16-k. URL: <http://reestr.court.gov.ua/Review/57690527> (data zvernennja 27.07.2018).
 13. Vyrok Apeljacijnogho sudu Dnipropetrovsjkoji oblasti vid 7.11.2017 r. Sprava # 199/6106/15. URL: <http://reestr.court.gov.ua/Review/70124077> (data zvernennja 27.07.2018).
 14. Postanova Sudovoji palaty u kryminaljnykh spravakh Verkhovnogho Sudu Ukrainy vid 26.10.2016 r. # 5-99ks16. URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/C77C4F09B0663A29C225806B0056B5AA](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/C77C4F09B0663A29C225806B0056B5AA) (data zvernennja 28.07.2018).
 15. Okrema dumka suddi Sudovoji palaty u kryminaljnykh spravakh Verkhovnogho Sudu Ukrainy Vus S.M. u kryminalnij spravi shhodo

- OSOBA_1, OSOBA_2, OSOBA_3 i OSOBA_4 pry rozghljadi zajavy zakhysnyka Ghirky P.A. pro pereghljad ukhvaly koleghiji suddiv sudovoji palaty u kryminaljnykh spravakh Vyshhogho specializovanogho sudu Ukrainy z rozghljadu cyviljnykh i kryminaljnykh sprav vid 26 sichnja 2016 roku shhodo OSOBA_1, OSOBA_2, OSOBA_3 i OSOBA_4. URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/C77C4F09B0663A29C225806B0056B5AA](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/C77C4F09B0663A29C225806B0056B5AA) (data zvernennja 28.07.2018).
16. Komjunike Sekretarja Jevropejsjkogho sudu z prav ljudyny stosovno rishennja u spravi "Lijvik proty Estoniji" ("Liivik v. Estonia"). URL: http://www.yurincom.com/ua/yuridichniy_visnyk_ukrayiny/overview/?id=5223 (data zvernennja 28.07.2018).